

ADLİ TIP VE SOSYAL TIP BAKIMINDAN MEDENİ KANUNUMUZUN BAZI MADDELERİNİN TETKİKİ

Doçent Dr. Cahid ÖZEN

Sosyal emniyet ve nizamın tesisi, cemiyet içindeki fertlerin itimat ve huzurları kanunlarla sağlanır. Kanunlar devrin ve cemiyetin ihtiyaçlarına göre hazırlanır ve icabında tatbikatında müşkülât olan yerleri değiştirilir. Çok eski devirlerde, ümmet zihniyetine ve şeriat hükümlerine göre hazırlanmış olan Mecelle ahkâmı Osmanlı İmparatorluğu dahilindeki muhtelif din ve milliyetteki kimselere tatbik edilmekte idi. Şeriat hükümlerine göre hazırlanmış kanunların mütecanis olmayan büyük bir kitleye tatbikindeki güçlükler, İmparatorluğun mutlak idaresi altında kendini belli etmiyordu. Yüzyıllarca birçok İslâm ve hıristiyan milletlerin önderliğini yapmış olan Türk milleti son asrın tekâmül ve ihtiyaçlarına göre bünyesinde esaslı değişmeler yapılması lüzumunu hissetmiş ise de ilk zamanlarda eskiye bağlı ve devlete daima söz geçirebilen bir zümrenin kuvvetli muhalefetine maruz kalmıştır. Nihayet birinci dünya harbinden sonra Türk milletinin bakası ve istiklâli mevzubahis olduğu sıralarda millet gücünün olağan üstü, gayreti kendisine istiklâlini temin etmiş ve yaşama için cemiyet bünyesinde mühim değişmeler icabettiği için kanunlarımızda esaslı değişmeler yapılarak işe başlanmıştır.

Osmanlı mutlakiyetinden kurtulan ve İmparatorluğun dağılmasından sonra oldukça mütecanis bir kitle halinde kalmış olan Türk Cemiyetinin ihtiyaçlarına göre hazırlanmış bir medenî kanuna lüzum vardı. Bunun içindir ki, İsviçre medenî kanununun birçok maddeleri aynen tercüme edilerek bünyemize tatbika başlanmıştır.

Türk Kanunu Medenisine göre evlenme, boşanma neseb fâyini:

Medenî kanun cemiyet bütünlüğünü ve aile hukukunu koruyan esasları ve hükümleri ihtiva etmektedir.

Evlenme: Aile, cemiyetin en küçük bir ünitesidir. Aile iki tarafın rıza ve muvafakati ile ve cemiyet tarafından tanınan bir mukavele ile teşekkül eder. Eski mecelle hükümlerine göre de evlenme medenî bir akit olarak kabul edilmiş ise de sonradan kısmen dinî bir mahiyet ve veçhe verilmiştir. Mecelle hükümlerinde de bugünkü medenî görüşe uygun olarak

evlenme için bir şahsın âkil ve bâliğ olması şart koşulmuş, yani evlenecek kimselerin akıl hastası olmaması ve muayyen bir yaşa gelmesi şartı konmuştu. Ancak bir çocuk vâsi ve velisi tarafından âkil ve bâliğ olmadığı halde evlendirilebiliyordu. Evlenme yaşını yalnız bülûğa bağlamak tıbben mahzurludur. Çünkü bülûğ zamanı henüz insan'ın cinsî gelişme başladıkları yaş olup şahısların tam gelişmiş devirleri değildir. Bu sebeptendir ki, evlenme yaşını bülûğdan en az iki yıl sonra kabul etmek icabeder. Medenî kanunumuzun 88 inci maddesi buna uygun olarak erkekler için evlenme yaşını en az 17, kızlar için ise en az 15 olarak kabul etmiştir.

Evlenme bir akit sayıldığına göre, bu akte giren tarafların akılları normal, şuur ve iradeleri sağlam olması icabeder. Türk medenî kanunu madde 89: "Evlenmeye yalnız mümeyyiz olanlar ehildir, akıl hastalıklarından birine müptelâ (1) olan kimse asla evlenemez." denilmektedir. Eski kanuna göre de evlenenlerin âkil yani aklen sağlam olmaları kaydı vardı, fakat evlenenler bir muayeneye tâbi tutulmadıkları için bir çok mecnunlar buna rağmen evlenerek çoluk çocuğa karıştıkları ve cemiyete birçok yardıma muhtaç malûller hediye ettikleri bir hakikattir.

Evlenmeden evvel tarafların sağlık muayenelerinin yapılması hem evlenmek isteyen taraflar için ve hem de cemiyet sağlığı bakımından çok lüzumludur.

Medenî kanun icaplarına göre hazırlanan evlenme nizamnamesine göre evlenecek tarafların akıl hastası olmamaları ve başkasına geçebilecek Tüberküloz, sifilis, Lepra, gonore gibi hastalıklardan salim olması icabeder.

Bazı defa şuur ve iradeyi selbedecek aşikâr bir hastalık olmadığı halde, şahsın vesayet altına alınması icabeden hallerde, zatî haklardan olan evlenme vâsinin müsaadesiyle mümkün olabilmektedir. Vasiin sebep-siz imtinaı hallerinde şahıs mahkemeye müracaat edebilir.

Akraba arasında evlenme: Akrabalar arasında evlenmenin fenni ve tıbbî mahzurları ötendenberi bilinmektedir. Gerek eski kanun ve gerekse medenî kanun çok yakın akraba arasında evlenmeye cevaz vermemektedir. Ancak eski kanun süt kardeşleri de öz kardeşler gibi kabul etmekte idi. Medenî kanun madde 92: "Aşağıdaki kimseler arasında evlenmek memnudur:

1 — Nesebi sahih olsun olmasının usul ve fûru arasında.

(1) Burada müptelâ kelimesi yerine düçar kelimesi kullanılsa idi mâna daha doğru anlaşılabilirdi.

Ana baba bir veya baba bir yahut ana bir kardeşler arasında.

Bir kimse ile amca, dayı, hala ve teyze arasında,.....”

Hatta medenî kanun hazırlanırken yine eski ananelere uyularak süt kardeşlerin aralarında evlenme memnuiyeti konulmuştu. Fakat sonradan bu hüküm birçok fena sosyal neticeler verebileceği düşünülerek kaldırılmıştır.

Süt kardeşlik çok karışık bir mesele idi. İki aile arasındaki müteaddit çocuklardan bir tanesi diğer ailenin annesinden süt almış olsa bütün çocuklar kardeş mi sayılacaklar? Böyle iki aile çocukları arasında ve hatta onların usul ve fûruları arasında evlenme mümkün olup olmayacağı mevzu bahis olabiliyordu.

Evvelce birbirleriyle evlenmek isteyen iki yetişkin kimsenin evlenmelerini istemiyen anne, baba ve yakınlarından biri ve hatta her hangi bir kimse arada süt olduğunu iddia ettiği zaman bir itikat üzere tarafları soğutur ve kanun da bu evlenmeye mâni olabiliyordu. Böyle bir süt kardeşliğin şüpheli olduğu zamanlarda süt kardeşliğin isbatı icabederse süt verdiği iddia edilen kadının ifadesi muteber sayılırdı. Süt veren kadın ölmüş ise başka şahitlerin ifadelerine müracaat edilebilirdi. Her hangi bir cemiyette makul olan veya olmayan bazı ananeler mevcut olabilir. Fakat böyle bir ananeyi kanunlaştırmak kadar mânasız bir hareket olamaz. Bugün süt kardeşler arasında kanunen evlenme yasağı yoktur. Fakat bu işe inananlar ve böyle bir ananeye sadık kalanlar bir kanunun lüzumunu da his etmemektedirler.

Esasen süt kardeşlik tıbben bir mâna ifade etmez ve aynı insan sütünü veya hayvan sütünü içenlerden veya emenlerde bir yakınlık ve akrabalık teessüsüne imkân yoktur. Bilindiği üzere süt, içersinde yağlar, karbon hidratlar, proteinler ve tuzlar bulunur ve yeni doğanlar için tam bir gıda sayılan bir vücut ifrazıdır. Süt ile anneden çocuklara intikal eden hiç bir hassa yoktur. Yahut irsî hassa yoktur denilebilir. Çünkü sütle beslenen çocuklar diğer gıdalarla sunî olarak beslenen çocuklardan daha sıhhatli olurlar ve her cins hayvanın sütü kendi cinsine ait yavrular için iyidir. Bu sebeple anne sütü ile beslenen çocuklarla hayvan sütü ile beslenen çocuklar arasında besi farkı mevcut olabilir.

Eski devirlerde ve halen bazı memleketlerde süt ile intikal edebilen bazı hassaların mevcut olduğunu kabul etmişler ve analığın mukaddes sayılması, annenin bir evlât meydana getirmek için bünyesinde husule gelen değişmeler ve anneden çocuklarına geçen kromazomlarda yüklü irsiyet faktörlerinden ziyade süt'e hamledilmiş bulunmakta idi. Annenin ço-

cuk üzerindeki hissesinin sırf erkek hücrelerini muhafaza ve büyütme şeklinde kabul eden bu telâkkiye göre anne süt verdiği içindir ki babadan daha fazla çocuk üzerinde hak sahibi sayılmaktadır. Çocuklara irsen intikal eden hassalar anneden ve babadan müsavi surette intikal ettiği tıbben isbat edilmiştir.

İslâmiyetten başka dinlerde de süte olağanüstü bir önem verilmiştir. Bu kabiden olarak Hindistanda bazı dinler ineklerden süt alındığı için inek cinsi mukaddes sayılmış ve inek sığır etlerinin yenmesi haram edilmiştir.

Süt de diğer gıdalar gibi ağızdan alındığı zaman hazım sisteminde iptidai unsurlarına ayrılarak organizma tarafından hücrelere verilmektedir. Sütün organizmada tâbi olduğu muamele diğer hayvan sütlerinden etlerden ve sebzelerden de farklı değildir. Bu sebeple sütün bir kardeşlik rabıtası yapması objektif ve organik olmayıp mânevîdir.

Boşanma:

Medenî kanundan evvel aile sağlam ve esaslı temellere istinat ettirilmediği için devamı da kanunun himayesinde değildi; ehemmiyetsiz bir sebepten dolayı senelerdenberi devam eden bir aile yıkılır, çocuklar da çok defa meydanda kalırdı. Boşama hakkı yalnız erkeğe verilmişti. Erkek dörde kadar evlenebilir hatta bunlar arasından istediklerini bir kelime ile boşar ve başkaları ile evlenebilirdi. Kadının hiçbir kabahati yokken ve durup dururken kocası boşasa kendisini kanun himaye etmediği gibi ne cemiyet, ne din, ne de ahlâk telâkkileri erkeği suçlu bulmazdı. Şeriat erkeğin "boşsun" demesini bile boşama sayardı. Bazı günahattan korkan erkekler bu söz üzerine yeniden kendi zevcelerile nikâh yaparak evlenirlerdi. Ancak bu boşama ve tekrar alma istenildiği kadar olmazdı. Bir erkeğin üç defa ağzından bu şekilde söz çıksa ve üç defa nikâh tazelenmesi iktiza etse, dördüncü nikâh yapılabilmesi erkek, karısını tekrar evine almak ve çoluk çocuğunun yanına getirebilmesi için başka bir koca ile evlenip boşanmasını beklemesi icap ederdi. Bu suretle aile içersine soğukluk girmiş oluyordu. Halbuki kadının kocası fena da olsa deli de olsa kadının ayrılmasına imkân yoktu. Bilhassa akıl hastalıklarında vaziyet çok ehemmiyetli idi. Çünkü hasta olan taraf kadın olursa erkek istediğini yapabilirdi. Koca merhametli ve vicdanlı bir kimse ise akıl hastası olan karısını boşamaz, hastahane de ona bakar fakat bir taraftan da başka bir kadınla evlenirdi. Halbuki akıl hastalığına tutulan erkek olursa kadın onu katiyen boşayamaz ve başkasiyle de evlenemezdi. Fakat son zamanlarda şeriat da akıl hastalığını boşanma sebepleri arasına sokmak mecburiyetinde kalmıştı. Üç yıldan fazla devam edecek bir

akıl hastalığına duçar olan ve arasına iyileşmeler olsa bile neslin sağlığını bozan bir hatalıkta mütahassis bir hekim raporu ve mahkeme kararile kadın boşanabiliyordu. Fakat kadın akıl hastalığına tutulmuş olsa erkek onu boşamak için bir rapor ve mahkemeye lüzum yoktu. Zaten durup dururken sıhhatli ve namuslu karısını boşasa ne lâzım gelirdi. Medenî kanun madde: "133" ile bu hakkı hem erkek hem de kadın için müsavi surette tanımıştır.

Aile cemiyetin en küçük bir ünitesi olduğuna göre aile birliği ne kadar sağlam esaslara istinat eder ve karşılıklı aile hakları ne kadar fazla kanun tarafından himaye edilirse o cemiyette huzur ve istikrar fazlalaşır. Medenî kanun aileyi azami şekilde himaye ettiği için kadın erkeğin esiri mesabesinden çıkmış ve cemiyette bir huzur hasıl olmuştur. Medenî kanun boşanma sebepleri arasında zina, cana kasit veya pek fena muameleler cürüm ve haysiyetsizlik, terk, dimağ hastalığı, imtizaçsızlık gibi sebepler zikredilmektedir. Medenî kanunun imtizaçsızlıktan bahsettiği 134 üncü maddesi bilhassa korporal bir imtizaçsızlığı yani kısırlık ve iktidarsızlığı ve alelade geçimsizliği kastetmektedir. Fena muamele (madde 130) burada cinsî hayatta fena hareketler ve tenasülî terslikler de kastedilmiştir.

Boşanmadan sonra doğabilecek çocukların meşruiyetini tayin için kanun muayyen asgarî ve azamî bir hudut kabul etmiştir. Boşanma sonunda zarara uğrayan taraf nafaka dâvasında bulunabilir ve karşı taraf kudretiyle mütenasip ve muayyen bir müddet için nafaka vermeye mahkûm edilir.

Bütün bunlardan başka hâkim boşanma ve ayrılık için sebep gösterilen hâdiselerin mevcudiyetlerine vicdanen kaani olması icap ederdi. Boşanmadan sonra doğan çocuklar için tıbben muteber kanunî bir müddet konulmuştur. Boşanma gününden itibaren üçyüz gün içinde doğan çocukların babası eski koca sayılmaktadır (T.K.M. madde 241). Esasen bu düşünce ile kadın bir müddet evlenmeden men edilir. Evlenmeden sonra yüzseksen gün içinde doğan çocuğu, baba reddedebilir. (Medenî kanun madde: 243). Çünkü bu müddetten evvel çocukların dışarda yaşama kabiliyetleri yoktur ve düşük sayılırlar. Eğer çocuk yaşıyor ve yetikli ise gebelik tarihinin 180 günden daha önceki tarihlere götürmek tabîi mecburiyeti vardır. Fakat kadın evlenme tarihinden evvel de nişanlılık devresinde bulduklarını iddia ve isbat ederse bu defa doğan çocuğun annenin ve babanın kan muayeneleri yapılarak iddia edilen babanın reddedilip edilemeyeceğine bakılır. Henüz tıbben hiç bir suretle babalığın katiyetini isbat etmek mümkün değildir. Ancak büyük bir ihtimalle babalığın reddi

mümkün olabilmektedir. Bazı defa anne de şüpheli olabilir. Büyük bir doğum evinde günde pek çok çocuk doğar ve doğan çocuklar doğum salonunda yan yana konursa karışmaları mümkündür. Anneler yorgun hasta ve hatta nakozlu olabilirler; ebeler rastgele çocuklara kadınlara dğıtılabilirler. Bu gibi hallerde herhangi bir şüphe hasıl olursa anneliğin de isbatı icabeder.

Eski kanun hükümlerine göre babalığın inkârı halinde kanun hiçbir suretle muayeneye lüzum göstermezdi. Medenî kanun fennin her türlü icaplarından istifade için müsaittir. Hatta muayenelerle babalığın reddi mümkün olmazsa ve kuvvetli delillerle çocuğun babasının başkası da olabileceği varit olursa çocuğun daha ileri yaşlarda visaj muayeneleri irsen intikal edebilecek vasıflar ve kusurlar babada mevcut olan hususiyetlerin çocuklarda görülebilmesi babalığın tâyininde bugün kullanılan metodlar arasındadır.

Medenî kanun tıbbın ve fennin her türlü tekâmülünden istifade ederek yenilikler tatbik edebilen bir kanun olması hasebiyle bugünkü sosyal bünyemiz için musait bir kanun sayılabilir.